

Motion till riksdagen 2022/23:1882

av **Malin Björk m.fl. (C)**

En starkare liberal demokrati

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	2
Den liberala demokratin: historiska framsteg och nutida hot.....	5
Individ, stat och demokrati.....	6
Starkare och rättvisare demokratiska institutioner.....	7
Demokratins institutioner och hotet inifrån.....	7
Demokratins institutioner och hotet utifrån.....	9
Demokratins institutioner: politikens ansvar att förtjäna medborgarnas förtroende ..	10
Medborgerliga och politiska rättigheter som gör skillnad i människors vardag.....	12
Reformer för att stärka den personliga integriteten.....	12
Ta vara på mångfaldens möjligheter.....	12
Krafttag mot diskriminering och hatbrott.....	13
Hedersförtryck: ett hot mot individen och mot demokratin.....	14
Religionsfrihet i en sekulär stat och ett mångreligiöst samhälle.....	15
Hbtqi-rättigheter som utgår från individens förutsättningar och behov.....	16
Ett samhälle och en demokrati som är tillgängligt för alla.....	17
Jämställdhet, trygghet och möjligheter.....	18
Så stärker vi den liberala demokratin utanför Sveriges gränser.....	19
En demokratisk utrikespolitik.....	19
Reformer för ett mer demokratiskt EU.....	20
En starkare liberal demokrati är möjlig.....	21

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en spetsutbildning för offentligt ledarskap vid svenska universitet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det svårare att ändra grundlagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka och skydda domstolarnas oberoende och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning ska se över behovet av att formalisera praxis i riksdagen och skydda oppositionens roll i lagstiftning och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kapaciteten hos de enheter inom polisen som arbetar med demokratifrågor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta medierna i att hantera och anmäla hot och trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra brottsofferjourernas kapacitet att stötta utsatta journalister och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om offentligt stöd för mindre medieföretags investeringar i säkerhetsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stötta lärosäten för högre utbildning som väljer att övergå till en stiftelseform, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska politikens makt över och inom universitets och högskolors styrelser och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka anställningstryggheten för lärare och forskare vid lärosäten för högre utbildning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att stärka de politiska partiernas motståndskraft mot yttre hot och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förbudet mot partifinansiering från utländska källor och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en antikorrupsionsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa högre krav på de antikorrupsionsstrategier som vägleder myndigheternas arbete och på påföljder för överträdelser och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa lagen om insyn i finansiering av partier, med ett mer effektivt förbud mot anonyma donationer samt krav på politiska partier att redovisa fler uppgifter om sina finanser

- och att skyndsamt efter val redovisa intäkter och utgifter kopplade till valkampanjer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa ett lobbyregister och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i nästa grundlagsutredning se över den svenska förvaltningsmodellen i syfte att stärka medborgarnas möjligheter att utkräva ansvar av ministrar och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att stärka medborgarnas kontroll över hur det offentliga använder deras personliga data och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera Diskrimineringsombudsmannens uppdrag i syfte att mer aktivt upptäcka och agera mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en diskrimineringsnämnd och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga myndigheter ska testa s.k. anonym eller blind rekrytering och, om det visar sig framgångsrikt, införa detta vid myndigheter där det är lämpligt och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kapaciteten hos civilsamhällesorganisationer som stöttar hatbrottsoffer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lägga till kön och funktionsnedsättning som hatbrottsgrunder i lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en nationell kunskapshöjning hos rättsväsendet, skolan, regioner, kommuner och myndigheter om effektiva sätt att förebygga, upptäcka och motverka hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter ska ta fram nationell statistik över hur utbrett hedersvåld och hedersförtryck är och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en praktisk interreligiös utbildning för religiösa ledare vid en eller flera svenska högskolor och tillkännager detta för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera stödet till trossamfunds säkerhetsåtgärder i syfte att möjliggöra långsiktiga och löpande investeringar och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdatera lagstiftningen kring könstillhörighet för att säkerställa lika rättigheter och möjligheter för icke-binära och tillkännager detta för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra hivpositivas livsvillkor genom bättre tillgänglighet till profylax, behandling och vård samt kunskapshöjande insatser till allmänheten och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Valmyndigheten och andra berörda myndigheter ska säkerställa tillgängligheten i vallokaler och

- genomföra insatser för att säkerställa valhemligheten för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter i samband med allmänna val ska erbjuda mer och bättre information på lättläst svenska och för personer med nedsatt syn och hörsel och tillkännager detta för regeringen.
 33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundlagsskydda aborträtten och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lokaler där demokratin utövas ska vara fullt tillgängliga och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtroendevalda som utsätts för hot, hat och trakasserier ska få bättre stöd och tillkännager detta för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av förtroendevaldas villkor, med rekommendationer som underlättar för fler att kombinera förtroendeuppdrag med arbete, familj och barn, och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa striktare krav på miljöhänsyn och mänskliga rättigheter i frihandelsavtal och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett striktare EU-regelverk gällande företags ansvar för att upprätthålla mänskliga rättigheter och miljö- och klimathänsyn vid verksamhet utanför unionen och tillkännager detta för regeringen.
 39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge polis och åklagare ett tydligare uppdrag, och vid behov ökade resurser, att enligt principen om universell jurisdiktion utreda och driva fall där krigsbrott, brott mot mänskliga rättigheter och brott mot mänskligheten begåtts utanför Sveriges gränser och tillkännager detta för regeringen.
 40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ser över om lagstiftningen kring universell jurisdiktion är ändamålsenlig för att driva fler fall och tillkännager detta för regeringen.
 41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strypa medel till och begränsa beslutsrätten för medlemsstater i EU som allvarligt och upprepat inte respekterar sina åtaganden för demokrati och mänskliga rättigheter och som inte sätter stopp för offentlig korruption, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att, som en sista utväg, utesluta medlemsstater ur EU som allvarligt och upprepat inte respekterar sina åtaganden för demokrati och mänskliga rättigheter och som inte sätter stopp för offentlig korruption, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Den liberala demokratin: historiska framsteg och nutida hot

Den liberala demokratin är en av mänsklighetens bästa uppfinningar, kanske den främsta. Inget annat styrelseskick levererar samma rättvisa, frihet och nytta, från den enskilda människans möjlighet att forma sitt eget liv till samhällets förmåga att gemensamt fatta goda beslut.

Den liberala demokratin består i sin mest förenklade form av två lika viktiga delar. Den första delen utgår från principen om folkstyre: Genom fria och rättvisa val beslutar väljarna hur landet ska styras. All offentlig makt utgår med andra ord från folket. Den andra delen utgår från principen att individen har rättigheter som majoriteten inte får inskränka, som går under samlingsnamnet medborgerliga (även kallade civila) och politiska rättigheter. Det handlar bland annat om rätten att tro, tycka och säga vad man vill, rätten att kritisera makten och rätten till en rättvis prövning i domstol. Medborgerliga och politiska rättigheter skyddar individen mot statligt förtryck och begränsar majoritetens makt över individen.

I Sverige omfattas alla svenska medborgare av de medborgerliga och politiska rättigheterna. Den som är boende i Sverige men inte svensk medborgare åtnjuter vissa av dessa rättigheter, såsom rätten att tro, tycka och säga vad man vill, men saknar andra rättigheter, såsom rätten att rösta i riksdagsval.

Sedan idéer om den liberala demokratin växte fram under upplysningstiden, och särskilt sedan de började omsättas i praktiken på bred front under 1900-talet, har de lett till stora framsteg runtom i världen. I liberala demokratier har miljarder människor vunnit sin rösträtt, oavsett kön, etnicitet eller ekonomi. I många länder har kvinnorrörelser stärkt kvinnors makt över sina liv och sina kroppar, och medborgarrörelser har stärkt minoriteters rättigheter. Där en fri press har frodats har en tidigare tystad allmänhet fått ökat inflytande över samhällsutvecklingen och bättre möjligheter att hålla makthavare ansvariga. Varken i Sverige eller i omvärlden bör äganderättens betydelse för ett fritt, rättssäkert och välmående samhälle underskattas. Det vi äger, vårdar vi.

Den liberala världsordning som växte fram efter andra världskriget har dessutom bidragit till globalt välstånd och stabilitet. Frihandel och andra former av internationellt samarbete har lyft miljarder människor ur fattigdom, och innovationer som vore osannolika utan handel och samarbete har avsevärt förbättrat folks livsvillkor. Internationella institutioner som FN har bidragit till fattigdomsbekämpning, konfliktlösning och stabilitet. Nato var och är en viktig källa till transatlantisk säkerhet och samarbete. EU har bidragit till freden på en länge krigshärjad kontinent och stärkt medborgerliga fri- och rättigheter, samtidigt som den fria rörligheten av människor, varor och tjänster har fört dess medlemsstater, invånare och ekonomier närmare varandra.

Framstegen här hemma sedan 1900-talets början har inte varit mindre anmärkningsvärda. Sedan det första riksdagsvalet med allmän och lika rösträtt genomfördes för nästan exakt 100 år sedan har Sverige utvecklats till ett av världens rikaste och bästa länder att leva i, med låg korruption, god jämställdhet och starka medborgerliga och politiska rättigheter. Vår innovationsförmåga är i världsklass och vår välfärd likaså.

Men den liberala demokratin är hotad runtom i världen. Antalet fullvärdiga demokratier minskar, och 2020 var enligt en studie det sämsta året för demokrati sedan 2006. Även i tidigare starka liberala demokratier undergräver regimer den fria pressen, rätts-säkerheten och andra grundläggande rättigheter. Kvinnors och minoriteters rättigheter hotas och inskränks.

Auktoritära stater som Kina och Ryssland flyttar fram sina positioner. Rysslands hänsynslösa och folkrättsvidriga krig mot Ukraina är det mest allvarliga exemplet på det hot auktoritära ledare och system utgör mot den fria världen. Utöver militärmakt använder de sig även av ekonomiska påtryckningar, immaterialrättsbrott, cyberattacker, spionage och liknande.

De demokratiska länderna har blivit alltmer splittrade de senaste åren. Till följd av bland annat brexit och Donald Trumps presidentskap har den demokratiska världens enighet och samarbetsförmåga försvagats. Välorganiserade och välfinansierade högerpopulister har vunnit makten i flera länder och ökat sitt inflytande i andra. Allt detta har påverkat vår gemensamma säkerhet, våra handelsrelationer och vår förmåga att lösa globala problem.

Den liberala demokratin runt om i världen är dessutom pressad av externa faktorer. Om vi inte hindrar klimatförändringarna har vi en stor kris framför oss, vars effekter vi märker av redan idag. Skenande inflation och en energikris i Europa pressar hushållen, inte minst de som redan tidigare hade svårt att få ekonomin att gå ihop. Och vi lever fortfarande med coronapandemins effekter; den har orsakat omätbart lidande för de som blivit sjuka och för deras närstående, och detsamma gäller för de som förlorat sin inkomst till följd av den ekonomiska krisen i pandemins kölvatten. Pandemin har också medfört friktion mellan länder, och alltför många ledare har utnyttjat den för att stärka sin egen makt på medborgerliga och politiska rättigheters bekostnad.

Trots att Sveriges liberala demokrati på många sätt är stark och välmående står även vi inför utmaningar. Den politiska debatten har blivit råare och färre engagerar sig i politiska partier. Minoritetsgrupper möter rasism, homofobi och andra typer av hatbrott. Förtroendevalda och journalister utsätts för hot och trakasserier, och våldsbejakande extremism är ett allvarligt hot. Samtidigt upplever många medborgare att staten brister i sina kärnuppgifter: att skapa trygghet, säkerhet och en god välfärd. Det riskerar i sin tur att underminera tilltron till offentliga institutioner och medmänniskor. Allt detta eldas på av illiberala krafter som försöker splittra svenskarna för sin egen vinning.

Människans inneboende strävan efter frihet och rättvisa innebär att den liberala demokratin alltid kommer att ha förkämpare. Men vi får aldrig ta demokratin för given eller underskatta dess motståndare; den är ett gemensamt projekt som vi bygger tillsammans, varje dag, varje generation.

Individ, stat och demokrati

Utöver vårt engagemang för den liberala demokratis grundläggande principer har vi i Centerpartiet våra egna övertygelser om hur man bygger ett bättre samhälle. Vi vill bygga ett liberalt samhälle som är socialt, grönt och decentraliserat och som värderar gemenskaper. En förutsättning för det är ett starkt samhällskontrakt.

Idén om samhällskontraktet bygger på att medborgarna och staten har rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Medborgarna förväntas följa lagen och bidra till det gemensamma, och staten ska i gengäld skapa trygghet inom landet, försvara landet från yttre hot, erbjuda en god välfärd och skydda medborgarnas rättigheter och friheter.

Många i Sverige upplever idag med fog att staten inte till fullo lever upp till sin del av samhällskontraktet. Det är i förlängningen ett demokratiproblem, särskilt i ett land

med ett av världens högsta skattetryck och en lång historia av onödig detaljstyrning. Svenska medborgare ska kunna lita på att det offentliga finns där när de behöver det.

Statens första uppgift är att skydda invånarna mot våld och andra hot mot deras säkerhet, liv och hälsa. Om staten misslyckas med den uppgiften kan den inte garantera övriga rättigheter och friheter. Det handlar om att försvara landet mot yttre hot och om att skapa trygghet för invånarna i deras vardag, oavsett vem de är eller var i landet de bor.

Offentliganställda gör ovärderliga insatser för vår gemensamma trygghet och välfärd, från polisen på våra gator till undersköterskan som tar hand om våra äldre. För att de ska lyckas med sitt arbete krävs duktiga ledare som stöttar sina medarbetare och ser till att skattebetalarnas pengar förvaltas på bästa sätt. Trots att det finns många kompetenta chefer på myndigheter, kommuner och andra offentliga organisationer har de svårt att konkurrera med näringslivet när det gäller att vara en attraktiv arbetsgivare. Det beror till viss del på att näringslivet kan erbjuda högre löner men är också en fråga om status.

Centerpartiet vill höja statusen på karriärer i offentlighetens tjänst, utbilda ännu skickligare chefer och locka fler från en blandning av bakgrunder och erfarenheter att söka sig till offentligt ledarskap. För att åstadkomma det vill vi inrätta en spetsutbildning i offentligt ledarskap på masternivå vid universitet runtom i landet, liknande den som bedrivs vid College of Europe i samarbete med Europeiska kommissionen.

Utbildningen bör ske i nära samarbete med offentliga organisationer och omfatta såväl de viktigaste akademiska ämnena kopplade till offentlig förvaltning som praktisk utbildning inom ledarskap och offentligt arbete, samt omfattande praktik vid svenska och europeiska institutioner. För att höja statusen på utbildningen ytterligare och locka sökande från olika bakgrunder bör arbetslivserfarenhet vägas in i antagningsprocessen och ett stipendium delas ut under studietiden.

Med rättigheter följer också skyldigheter. Alla som bor i Sverige har en skyldighet att följa våra lagar, behandla sina medmänniskor med respekt och bidra till det gemensamma efter sina förutsättningar. Det gäller oavsett vem man är eller varifrån man kommer.

Den som kan arbeta ska göra det istället för att leva på bidrag, skatte- och välfärdsfusk ska motverkas och vi bör alla ställa upp när vårt gemensamma samhälle behöver oss, exempelvis genom att ta vårt ansvar i en kris. Staten varken kan eller bör lösa alla problem vi människor ställs inför. Vi måste ta ansvar för våra egna liv så gott vi kan. Det ska löna sig att arbeta och fler ska ha möjlighet att lyfta sig ur bidragsberoende och göra klassresor.

Starkare och rättvisare demokratiska institutioner

Demokratins institutioner och hotet inifrån

I flera länder, inklusive i tidigare stabila liberala demokratier, har auktoritära krafter de senaste åren försvagat och i vissa fall avvecklat demokratiska och rättsstatliga institutioner. Det har i de flesta fall inte skett genom militärkupp eller revolution. I bland annat Ungern och Polen har istället politiska partier vunnit makten via legitima val för att sedan montera ned den liberala demokratin inifrån. Man har avvecklat

domstolarnas oberoende, begränsat oppositionens inflytande, inskränkt press- och yttrandefriheten och stöpt om public service till regeringspartiets förlängda propagandarm. Det har lyckats i Ungern och Polen, det har försökts i USA och det kan hända här i Sverige.

Sveriges liberala demokrati står stark men våra demokratiska och rättsstatliga institutioner, och därmed de rättigheter de skyddar, är sårbara mot illiberala och auktoritära krafter. Det gäller såväl på statlig som på regional och lokal nivå. Centerpartiet föreslår därför en rad reformer för att göra Sveriges institutioner mer motståndskraftiga mot otillbörlig politisk påverkan.

I relation till många andra liberala demokratier, inklusive våra grannländer, är det jämförelsevis lätt att ändra den svenska grundlagen. Den är det viktigaste juridiska skyddet för våra medborgerliga och politiska rättigheter. Därför vill Centerpartiet göra det svårare att ändra grundlagen genom att införa krav på kvalificerad majoritet vid riksdagsbeslut om grundlagsändring, införa ett krav på att ett specifikt antal riksdagsledamöter deltar i omröstningen (en så kallad kvorumregel) och genom att det val till riksdagen som ska hållas mellan två riksdagsbeslut om grundlagsändring måste vara ett ordinarie val.

Domstolarnas självständighet är också avgörande för den liberala demokratins motståndskraft. Trots att regeringsformen skyddar ordinarie domare från att bli avskedade utan synnerligen starka skäl är det svenska systemet sårbart. I andra europeiska länder har regeringen de facto avskedat domare genom att bland annat sänka pensionsåldern och begränsat antalet domare vid högsta domstolen, och tillsatt domare enligt regeringens intressen. Centerpartiet föreslår därför att ytterligare bestämmelser om domarna i de högsta domstolarna (justitieråden) ska regleras i grundlagen. Det rör sig om hur de ska tillsättas, hur många de ska vara, deras pensionsålder med mera. Vi vill reformera Domstolsverkets organisation, styrning och roll i syfte att stärka dess oberoende. Vi vill dessutom sedan tidigare inrätta en författningsdomstol, en oberoende domstol med uppgift att kontrollera om lagar strider mot grundlagen och som har befogenhet att förklara dem ogiltiga.

En stor del av det politiska arbetet i Sverige sker genom praxis. I riksdagen, regionfullmäktige och kommunfullmäktige delar partierna upp ordförandeposter och andra former av inflytande sinsemellan enligt oskrivna regler, och oftast med respekt för politiska motståndare. Det är på många sätt beundransvärt och ger en värdefull flexibilitet till våra demokratiska institutioner.

Men det finns risker med att förlita sig för mycket på praxis. I vissa länder har polarisering mellan politiska partier lett till att praxis brutit samman, och i andra länder har det styrande partiet utnyttjat avsaknaden av lagstiftning kring maktindelning för att tysta oppositionen. Centerpartiet vill att en parlamentarisk kommitté ser över hur beslut fattas i riksdagen, i syfte att formalisera praxis och skydda bland annat oppositionens ställning i lagstiftning. Vi vill dessutom att en liknande utredning, i nära samråd med regioner och kommuner, undersöker om samma behov finns på regional och lokal nivå.

Media kallas med goda skäl för den tredje statsmakten. Den utgör en av våra viktigaste samhällsinstitutioner eftersom en stark liberal demokrati kräver en stark media som granskar makten, informerar medborgarna och belyser samhällsproblem. Det är en viktig anledning till att vi vill göra det svårare att ändra grundlagens skydd för pressfriheten och andra rättigheter.

För att den tredje statsmakten ska lyckas med sitt uppdrag fullt ut krävs att medier är verksamma från Kiruna i norr till Trelleborg i söder, från den lilla kommunen till

riksdagen och Rosenbad. Centerpartiet ser allvarligt på de vita fläckar av bevakning som uppstått till följd av nedläggningar och nedskärningar inom lokalmedia på mindre orter. Vi kommer även fortsättningsvis att bedriva en mediepolitik som möjliggör livskraftig journalistik i hela landet.

Centerpartiet värderar public services viktiga uppdrag att granska makten. Vi vet också att public services kapacitet och opartiskhet i många fall varit bland de första offren när auktoritära och illiberala ledare tar makten. Public services oberoende bör därför skyddas.

I samband med bland annat internets framväxt och att politiker attackerat media har hot, hat och trakasserier mot journalister ökat i omfattning och grovhet. Det är ett allvarligt hot mot den liberala demokratin. Kvinnor och minoriteter är särskilt utsatta, vilket riskerar att begränsa vilka röster som hörs i samhällsdebatten. Även detta är ett demokratiproblem.

Centerpartiet vill stärka kapaciteten hos de enheter inom polisen som arbetar med demokratifrågor och ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta arbetsgivare, fackföreningar och personer som arbetar inom media i hur de bör hantera och anmäla hot och trakasserier. Vi vill dessutom att brottsofferjourerna får ökat stöd för sitt viktiga arbete med att stötta utsatta journalister.

Vi vill dessutom införa ett offentligt stöd, likt det som finns för trossamfund, som nyhetsredaktioner och andra inom media kan använda för att investera i säkerhetsåtgärder – från investeringar i fysisk säkerhet till säkerhetsutbildningar och it-säkerhet. Det är inte minst viktigt för små företag som saknar de stora mediehusens resurser och kunskap.

Även den akademiska friheten och yttrandefriheten måste bevaras. Utan oberoende forskning och utbildning har vi svårare att identifiera, förstå och lösa samhällsproblem. Utan dem begränsar vi kommande generationers strävan efter kunskap. Den akademiska friheten är överlag god i Sverige men står likväl inför utmaningar. Akademin oberoende har i flera länder varit bland de första offren när auktoritära och illiberala regimer tagit makten. Främmande makt har bedrivit desinformationskampanjer mot och försökt tysta svenska forskare. Och lärares och gästtalares möjligheter att delta vid evenemang och annan akademisk verksamhet har inskränkts efter kritik mot deras åsikter. En fri debatt med högt i tak är en grundläggande förutsättning för den akademiska friheten, även i de fall åsikter är obekväma eller impopulära.

Centerpartiet motsätter sig obefogad detaljstyrning av högskolor och universitet, och vill stärka oberoendet hos såväl lärosätena som de forskare och lärare som är verksamma där. För att åstadkomma det vill vi att staten ska stötta högskolor och universitet som väljer att övergå till en stiftelseform, att politikens makt över och inom deras styrelser minskas och att anställningstryggheten stärks för lärare och forskare.

Demokratins institutioner och hotet utifrån

Det finns stater som vill underminera vår liberala demokrati. Deras ledare vet att våra fria val och våra rättsstatliga principer gör oss starkare. De är rädda för att vi och de andra liberala demokratierna ska inspirera deras invånare att kräva sina egna rättigheter, sätta stopp för kleptokrati och kasta av sig sina förtryckare.

Det rör sig om ett krig som inte främst bedrivs med vapen utan med information och ekonomiska påtryckningar. Auktoritära stater bedriver spionage mot Sverige, utför cyberattacker, sprider desinformation och försöker påverka våra demokratiska

processer. Till deras hjälp har de medlöpare här hemma som delar deras mål. De bevakar och förföljer dessutom dissidenter och andra som sökt sin tillflykt i Sverige.

Centerpartiet vill rusta den svenska staten och det svenska samhället mot detta hot. En grundförutsättning för att lyckas med det är att myndigheter, näringsliv, regioner, kommuner och andra samhällsviktiga aktörer förbättrar sin cybersäkerhet. Utöver detta måste staten bli bättre på att försvara och stötta journalister, akademien och andra samhällsbärare som utsätts för påverkans- och informationskampanjer av främmande makt.

Vi vet dessutom från andra länder att politiska partier på alla nivåer ofta utgör en svag länk i skyddet av den liberala demokratin. De är i många fall sårbara mot cyberattacker, och de kan infiltreras eller på andra sätt påverkas av främmande makt. Partierna omfattas i många fall inte heller av tillräckligt starka sekretessregler, och de saknar ofta tillräcklig kunskap om hoten de står inför och verktyg att rusta sig emot dem. Centerpartiet vill därför tillsätta en utredning som rekommenderar lagstiftning och andra reformer för att göra de politiska partierna mer motståndskraftiga mot yttre hot. Vi vill dessutom stärka dagens bristfälliga förbud mot partifinansiering från utländska källor.

Terrorism och våldsbejakande extremism kommer både utifrån och inifrån Sveriges gränser. Oavsett ursprung utgör sådana ideologier inte bara hot mot de individer som drabbas av deras följares våld utan också mot den liberala demokratin i stort. Säkerhetspolisen pekar ut våldsbejakande höger- och vänsterextremism och islamistisk extremism som särskilt allvarliga hot. Men även andra grupper använder våld för att uppnå sina mål, exempelvis sådana som attackerar lantbrukare. Det de har gemensamt är att de motverkar den liberala demokratin och är villiga att använda våld för att störta eller försvaga den.

Det öppna och fria samhället får inte visa sig svagt inför sådana krafter. Centerpartiet vill sedan tidigare se mer effektiva åtgärder för att förebygga, försvåra, förhindra och avskräcka deras verksamhet. Staten har också ett ansvar gentemot terrorismens offer – varav många flytt till Sverige undan IS och andra mördare – att hålla de skyldiga ansvariga och skipa rättvisa. Det gäller både svenska terrorister som rest utomlands och de som är verksamma här hemma. Vi vill också se mer effektiva regler och kontroller för att förhindra att offentliga medel går till organisationer som motarbetar den liberala demokratin.

Demokratin institutioner: politikens ansvar att förtjäna medborgarnas förtroende

En stark och välmående liberal demokrati kräver att medborgarna har förtroende för sina folkvalda representanter. Sverige rankas konsekvent som ett av världens minst korrupta och mest transparenta länder. Det är vi stolta över. Men som ett politiskt parti har Centerpartiet ett särskilt ansvar att föregå med gott exempel. Vi ska arbeta aktivt, varje dag, för att förtjäna medborgarnas förtroende för oss och för de demokratiska institutioner vi verkar inom, såväl i Sverige som i EU. Sverige ska vara världens mest rättssäkra, demokratiska och välskötta land, och politiken ska vara transparent och fri från ens misstankar om korruption. Centerpartiet vill genomföra en rad reformer för att uppnå det.

Vi vill inrätta en oberoende antikorrupsionsmyndighet med uppdrag att granska offentlig verksamhet, ge vägledning och stöd kring insatser för ökad transparens och bidra till åtal mot brott. Antikorrupsionsmyndigheten ska dessutom erbjuda alla myndigheter, kommuner, regioner och riksdag en central visselblåsartjänst, och säkerställa att rapporterade misstankar utreds.

Vi vill att lagstiftningen ska ställa högre krav på de antikorrupsionsstrategier som vägleder myndigheternas arbete, och att brott mot reglerna ska leda till allvarigare konsekvenser. Strategierna bör innehålla bättre stöd för medarbetare som rapporterar misstankar.

Vi vill skärpa lagen om insyn i finansiering av partier för att stänga kryphål och öka transparensen. Vi vill bland annat stoppa partiernas möjligheter att kringgå förbudet om anonyma bidrag – vilket inte minst Kalla Faktas avslöjanden i augusti 2022 visar behövs – och att de politiska partierna ska behöva redovisa lån, tillgångar och annan information om sina finanser som är viktiga för allmänheten att känna till.

Riksdagspartierna bör därutöver vara tvungna att redovisa intäkter och utgifter kopplade till valkampanjer separat från sin ordinarie årliga redovisning. Det bör ske kort efter ett val, så att allmänheten inte som idag behöver vänta tills den ordinarie öppna redovisningen i juli varje år för att upptäcka eventuella oegentligheter.

Vi vill inrätta ett lobbyregister, eller öppenhetsregister som vi väljer att kalla det, på nationell nivå. Att beslutsfattare talar med representanter för näringslivet, fackföreningar, intresseorganisationer och civilsamhället är i grunden en nyttig del av lagstiftningsprocessen och regeringsarbetet. Genom sådana samtal kan olika delar av samhället vara med och utforma politiska beslut som påverkar dem.

Det är samtidigt viktigt att det sker på ett transparent och korrekt sätt. Därför har EU och länder som Irland, Storbritannien, USA, Österrike och snart Finland skapat lobbyregister. De olika registren skiljer sig åt gällande vilka som klassas som lobbyister, vilka beslutsfattare som omfattas och vilken form av kontakter som ska registreras. Den gemensamma nämnaren är att lobbyism registreras hos en myndighet och att registret omfattar den lagstiftande och verkställande makten.

Syftet med ett lobbyregister är att allmänheten ska få bättre insyn i vilka personer eller organisationer som bidragit med synpunkter kring lagstiftning eller beslut. För att uppnå det vill Centerpartiet införa ett öppenhetsregister. Reformen ska föregås av en utredning som rekommenderar vilka personer, organisationer och typer av kontakter som ska omfattas, och hur uppgifterna ska redovisas.

Vi vill ställa högre krav på ministrar. Den svenska förvaltningsmodellen bygger på ett förhållandevis begränsat regeringskansli med kollektivt beslutsfattande och en väl utbyggd och självständig myndighetsstruktur. Det finns många fördelar med ett sådant system, som vi vill bevara, men kombinationen av ett förbud mot ministerstyre och en stor myndighetsapparat innebär i praktiken att möjligheterna till effektivt ansvarsutkrävande är begränsade. Ett ifrågasatt eller kritiserat statsråd kan nästan alltid hävda att det är någon annans ansvar att förebygga, hantera eller åtgärda en viss situation.

Tankefiguren att väljarna i nästa val har möjligheter till ansvarsutkrävande gentemot regeringen eller ett visst statsråd tillgodoser inte tillräckligt ansvarsutkrävande i praktiken, inte minst när stora katastrofer och kriser utreds genom specialtillsatta kommissioner som jobbar i flera år och ofta över ett val. Centerpartiet vill därför att nästa grundlagsutredning ser över den svenska förvaltningsmodellen i syfte att stärka medborgarnas möjligheter att utkräva ansvar av ministrar.

Medborgerliga och politiska rättigheter som gör skillnad i människors vardag

Reformer för att stärka den personliga integriteten

Vi i Centerpartiet är stolta över Sveriges starka skydd för medborgerliga och politiska rättigheter. Vi svenskar är fria att uttrycka oss som vi vill och kritisera makten, och media har goda förutsättningar att utföra sitt viktiga uppdrag. Men dessa rättigheter får inte tas för givna, varken av medborgarna eller av de folkvalda som fått förtroendet att besluta om dem. De måste skyddas och vidareutvecklas så att de gör faktisk skillnad i människors liv och svarar upp mot de utmaningar de står inför.

En av dagens största utmaningar för individens rättigheter rör personlig integritet, den personliga sfär där människor utan övervakning kan forma och utbyta tankar och skapa relationer. Staten har fått nya möjligheter att övervaka sina medborgare, genom bland annat videoövervakning i offentliga rum och insyn i våra digitala kommunikationer. Staten har starka och legitima skäl att använda övervakning för att bekämpa brottslighet, stoppa terrorhandlingar och skydda landet mot stater som inte vill oss väl. Det ska samtidigt ske i sund balans med svenska medborgares rätt till sin personliga integritet.

Centerpartiet vill stärka individens kontroll över sina personliga data och skapa bättre insyn i hur myndigheter och andra offentliga aktörer använder dem. Här är på många sätt Estland ett föregångsland, där medborgarna äger sina data och får information om när de använts eller överförts från en myndighet till en annan, med specifika undantag som exempelvis pågående brottsutredningar. Vi vill utreda hur ett liknande system kan införas i Sverige.

Samtidigt som vi är stolta över det svenska teknikundret – för den innovation och de jobb som det skapat – är vi också vaksamma inför de stora techbolagens tillgång till och hantering av individens personliga data, som bara väntas öka i samband med teknologiska framsteg som artificiell intelligens (AI). I många fall är användarens personliga information företagets produkt. När det berör en svensk medborgare har staten ett ansvar att reglera hur den informationen hanteras. Centerpartiet vill därför stärka individens kontroll över hur företag använder personlig information och begränsa deras möjligheter att missbruka den.

Ta vara på mångfaldens möjligheter

Individen står i centrum för Centerpartiets politik. Men vi människor tillhör oundvikligen en eller flera grupper och har en eller flera identiteter. Vissa identiteter föds vi in i, som vilka våra föräldrar är eller vilken sexuell läggning vi har. Vissa identiteter väljer vi, som vårt yrke, vilket parti vi röstar på och hur vi engagerar oss i samhället. Och vissa identiteter tillskrivs vi av andra, ofta mot vår vilja, som att vi på grund av vår hudfärg eller kön skulle vara på ett visst sätt.

Sverige är med andra ord ett land av mångfald, vilket Centerpartiet välkomnar. Mångfalden har gjort Sverige till ett rikare land där kulturer, åsikter, identiteter och tros- och livsåskådningar utvecklas tillsammans. Med mångfalden kommer också krav på politiken att ta itu med de utmaningar den medför, inte minst för personer som tillhör minoritetsgrupper och andra som möter särskilda utmaningar i samhället.

För Centerpartiet börjar det arbetet med oss själva. Vi strävar efter att bjuda in och ta vara på Sveriges mångfald i vårt eget arbete eftersom vi är övertygade om att det leder till bättre resultat. Vi blir bättre på att identifiera och lösa samhällsutmaningar om vi lyckas ta vara på den bredd av kompetenser och erfarenheter som finns i Sverige. Alla som delar våra värderingar ska känna sig välkomna i centerrörelsen och den politiska arenan ska vara öppen för alla svenskar.

Krafttag mot diskriminering och hatbrott

Diskriminering är ett allvarligt problem i Sverige. Det skadar individen, som inte får ett jobb eller samma lön som sina kollegor på grund av sitt kön, eller som inte släpps in på krogen på grund av sin hudfärg. Det skadar samhället eftersom det hindrar folk från att nå sin potential och bidra med sin kompetens och sitt arbete. Och det skadar den liberala demokratin eftersom diskriminering är ett brott mot individens rättigheter som dessutom riskerar att underminera tilltron till att staten skyddar och behandlar alla sina medborgare likvärdigt.

Centerpartiet vill genomföra flera reformer för att ta itu med diskriminering baserad på alla de sju diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Vi vill reformera Diskrimineringsombudsmannens (DO) uppdrag så att myndigheten mer aktivt upptäcker och agerar mot diskriminering, bland annat genom att utföra fler stickprovskontroller och driva långt fler fall, istället för som idag främst för att etablera praxis. Vi vill dessutom att DO ska få ökade resurser för att kunna genomföra sitt nya uppdrag.

Vi vill höja diskrimineringsersättningen. Arbetsgivare och andra juridiska personer som diskriminerar en person kan bli skyldiga att betala diskrimineringsersättning till den utsatte. Diskrimineringsersättningen har två syften: att likt skadestånd ge den enskilde ersättning för den kränkning hon utsatts för och att avskräcka från diskriminering. Vi anser att dagens ersättning i många fall är så pass låg att den inte lever upp till dess syften. Därför vill vi tillsätta en utredning som ska rekommendera en mer ändamålsenlig nivå.

Vi vill inrätta en diskrimineringsnämnd som i likhet med en domstol ska kunna avgöra diskrimineringsfall men som till skillnad från en domstol ska göra det enklare och billigare för personer som utsatts för diskriminering att söka upprättelse. En diskrimineringsnämnd ska emellertid inte ha lägre beviskrav än en domstol. Få diskrimineringsfall tas upp i domstol idag. En av huvudanledningarna till det är att personer som utsatts för diskriminering upplever att de ekonomiska och byråkratiska hindren är för stora. I flera av våra grannländer har man därför inrättat diskrimineringsnämnder med lägre trösklar för att driva fall och söka upprättelse. Det vill vi göra även här i Sverige. Hur nämnden ska utformas och vilka befogenheter den ska ha måste utredas i nära samråd med civilsamhället och andra remissinstanser.

Vi vill att statliga myndigheter förbättrar sitt arbete mot diskriminering, inte minst vid rekrytering. Diskriminering vid anställning sker på flera olika grunder. Flera studier visar bland annat att personer med namn som antyder utländsk bakgrund i lägre utsträckning blir kallade till arbetsintervjuer i Sverige, och liknande mönster har påvisats för män som söker till kvinnodominerade yrken. Trots att nyanställda i statlig verksamhet

liknar samhället i stort har staten ett särskilt ansvar att föregå med gott exempel och anstränga sig extra hårt för att upplevas som en välkomnande arbetsgivare.

Centerpartiet vill därför att statliga myndigheter på prov ska införa så kallad anonym eller blind rekrytering och, om testperioden är framgångsrik, att metoden införs vid alla myndigheter där det är praktiskt möjligt. Anonym rekrytering innebär att den arbetsökande fyller i sitt cv online, varefter rekryteraren inte kan se personens namn – eller andra uppgifter som kan medföra diskriminering, som kön eller ålder – förrän efter att denne kallats till intervju.

Hatbrott är också ett allvarligt och alltför utbrett problem i Sverige. Hatbrott innebär att någon angriper en person eller en grupp av människor på grund av deras uppfattade ras, hudfärg, etniska bakgrund, trosbekännelse, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Precis som för diskriminering kan förövaren tillhöra en majoritetsgrupp eller en minoritet, och den utsatta likaså.

Om en domstol bedömer att ett brott är ett hatbrott – exempelvis att en misshandel har rasistiska motiv – tillkommer en straffskärpning. Staten och samhället ser särskilt allvarligt på hatbrott eftersom de anses utgöra ett brott mot individens mänskliga rättigheter och mot principen om människors lika värde, samt att sådana brott skapar rädsla hos andra människor som tillhör gruppen i fråga.

Centerpartiet vill ge mer resurser till de hatbrotts- och demokratienheter som finns hos polisen runtom i landet, och att civilsamhället får det stöd som krävs för att stötta brottsoffer. Vi anser dessutom att lagstiftningen inte omfattar alla de grupper som bör skyddas mot hatbrott. Det finns många exempel på gärningsmän som begått allvarliga brott motiverade av hat mot kvinnor och att personer som har funktionsnedsättningar utsatts för brott på grund av detta. Centerpartiet vill därför att kön och funktionsnedsättning läggs till som hatbrottsgrunder i lagstiftningen.

Centerpartiet anser dessutom att Sveriges minoritetspolitik bör förbättras. De fem nationella minoriteterna – judar, romer, samer (som dessutom är vårt erkända urfolk), sverigefinnar och tornedalingar – åtnjuter särskilda rättigheter. Det offentliga har också ett särskilt ansvar att skydda, tillgängliggöra och främja deras språk och kultur. Minoritetslagstiftningen är på många sätt bra på papperet men efterlevs inte tillräckligt väl i praktiken. Det offentliga måste i högre utsträckning leva upp till sina åtaganden på området.

Hedersförtryck: ett hot mot individen och mot demokratin

Centerpartiet anser att frivilliga gemenskaper är viktiga för individen, för ett gott samhälle och för en välmående liberal demokrati. Men alla gemenskaper är inte av godo, däribland sådana som strävar efter att underminera den liberala demokratin eller inskränka andra människors frihet. Och alla gemenskaper ska vara just frivilliga: Alla som bor i Sverige ska ha rätten och den faktiska möjligheten att älska vem de vill, att välja sin religion eller ingen religion alls, att leva enligt sin könstillhörighet, att uttrycka sina åsikter fritt och på andra sätt bestämma själva hur de lever sina liv.

Alla ska kort sagt ha rätten att bestämma själva hur de vill leva sina liv. Men för många i Sverige är verkligheten en annan. De lever under förtryckande strukturer baserade på kultur, familjeband, religion med mera – det som kallas för hedersförtryck. Hedersförtryck kan ta sig olika uttryck, från mannen på gatan som trakasserar kvinnor

för hur de klär sig till pappan som mördar sin son för att han är homosexuell. Barn och unga är särskilt sårbara för hedersförtryck.

För att förebygga och bekämpa hedersförtryck och hedersvåld drev Centerpartiet tillsammans med regeringen och Liberalerna igenom en rad reformer under förra mandatperioden. Bland annat blev hedersmotiv en försvårande omständighet, myndigheter fick starkare befogenheter att belägga barn med reseförbud om de riskerar att föras utomlands för att könsstympas eller giftas bort, det är numera straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse, Skolverket fick resurstillskott för att stärka skolans systematiska arbete mot heder, myndigheternas förebyggande kapacitet stärktes och civilsamhället fick mer resurser.

För att motverka hedersförtryck krävs dessutom bättre kunskap. Centerpartiet vill genomföra en nationell kunskapshöjning hos rättsväsendet, skolan, regioner, kommuner och myndigheter om hedersförtryck och effektiva insatser för att förebygga, upptäcka och motverka det.

Vi vill också att relevanta myndigheter tar fram nationell statistik över hur utbrett hedersvåldet och hedersförtrycket är. Alla som utsätts för hedersförtryck ska ha tillgång till kvalitativt stöd, oavsett vem de är och var de bor.

Religionsfrihet i en sekulär stat och ett mångreligiöst samhälle

Sverige är och ska vara en sekulär stat. Det innebär att stat och religion ska vara åtskilda och att staten ska förhålla sig neutral gentemot olika religioner. Men det innebär inte att det svenska samhället är eller bör vara fritt från religion. En majoritet av Sveriges befolkning är medlem i ett trossamfund och religion spelar en viktig roll i många människors liv. Alla ska ha rätt att tro och utöva sin tro, och att välja bort religion om de så vill. Det är kärnan i religionsfriheten.

Centerpartiet ser och värderar trossamfundens insatser för att göra Sverige till ett bättre samhälle: Kyrkor öppnar sina dörrar för hemlösa, imamer ger själavård till patienter på sjukhus och judiska församlingar stöttar familjer i kris. Vi välkomnar också de många former av interreligiöst arbete som pågår runtom i landet och uppmuntrar trossamfundet att skapa en eller flera interreligiösa remissinstanser som kan föra gemensam talan kring politiska förslag.

Staten ska skydda invånarnas rätt att utöva sin tro i trygghet. Trots det utsätts samfund och enskilda troende för hat, hot, trakasserier och våld. För att åtgärda det får trossamfund statligt stöd för att investera i säkerhetsåtgärder som kameror, säkerhetsdörrar och säkerhetsvakter. Det är bra men räcker inte till. De judiska församlingarna spenderar exempelvis en stor del av sin budget på säkerhet. Centerpartiet vill förbättra stödet för säkerhetsåtgärder, som hanteras av Kammarkollegiet, för att möjliggöra långsiktiga och löpande investeringar istället för engångsinsatser. Särskilt personal är för dyrt och svårt att anställa långsiktigt med det nuvarande systemet.

Det finns rapporter om att personer som konverterat och andra som sökt asyl i Sverige undan religiöst förtryck behandlats av Migrationsverket med bristande respekt och förståelse. Det finns också rapporter om bristande rättssäkerhet i Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas hantering av sådana fall, och att asylsökande utsatts för trakasserier, hot och våld på asylboenden.

Den som söker asyl i Sverige ska få en rättssäker prövning. När en asylsökande riskerar att dödas eller skadas på grund av sin tro vid ett återvändande till hemlandet ska

Migrationsverket inom ramen för en så kallad trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömning bedöma om den asylsökande har en genuin tro. Centerpartiet vill sedan tidigare – som en del av en bred utredning om rättssäkerheten i asylprocessen – att man ser över dessa trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömningar i syfte att stärka rättssäkerheten och säkerställa att asylsökande behandlas med kunnande och respekt. Det är också viktigt att Migrationsverket fortsätter sitt arbete med att säkerställa tryggheten på asylboendena för alla, oavsett kön, sexuell läggning eller trosuppfattning.

Statens ansvar för religionsfriheten handlar om mer än att skapa trygghet. Det handlar också om att skapa möjligheter för människor med olika tro att leva sida vid sida och för att alla ska kunna utöva sin tro i en svensk kontext och med svenska lagar och värderingar som bas. För att göra det möjligt behöver religiösa samfund få bättre möjligheter att verka i Sverige. Vissa samfund – exempelvis yezidiska och mandeiska samfund, samt kristna och muslimska samfund med nutida rötter i Mellanöstern – har svårt att verka på ett säkert sätt i sina ursprungsländer. De förtjänar, precis som alla andra trossamfund, goda förutsättningar att hålla sina traditioner och trossystem vid liv i Sverige.

Här finns inspiration att hämta från en praktisk interreligiös utbildning som sedan 2007 erbjuds vid Oslo universitet. Utbildningen erbjuder deltagarna – buddhister, kristna, judar, muslimer och andra – praktisk kunskap om det norska samhället, om lagar och regler, om värderingar och om praktiskt religiöst ledarskap i en norsk kontext.

Centerpartiet vill inrätta en liknande utbildning vid en eller flera svenska högskolor. Den bör vara öppen för alla samfund som är registrerade hos Myndigheten för stöd till trossamfund (SST). SST erbjuder redan idag liknande kurser i mer begränsad omfattning som en högskoleutbildning kan bygga vidare på. En sådan utbildning är ett viktigt steg mot att öka förståelsen och tilliten mellan människor. Ett trossamfund har bättre förutsättningar att stötta sina medlemmar – med allt från själavård och äktenskapsrådgivning till ungdomsverksamhet och sociala insatser – om dess ledare har god kunskap om det svenska samhället och om de lagar, regler och värderingar som råder här.

Hbtqi-rättigheter som utgår från individens förutsättningar och behov

Sverige har kommit relativt långt vad gäller rättigheter för homosexuella, bisexuella, samt trans-, queer- och intersexpersoner (hbtqi-personer) men har fortfarande en lång väg kvar. Under senare år har Sverige haft en långsammare utveckling än många jämförbara länder och har därför under en längre tid sjunkit stadigt på ILGA:s ranking över rättigheter för hbtqi-personer.

Möjligheten att älska vem man vill och att forma ett liv med den man vill är grundläggande för mänsklig lycka. Likaså möjligheten att leva fritt och tryggt i enlighet med sin könsidentitet eller sitt könsuttryck.

Vår lagstiftning utgår fortfarande i grunden från att alla förväntas leva och forma sina liv i enlighet med traditionella normer för kön, sexualitet, familj och identitetsuttryck. Även om lagstiftningen stegvis fått tillägg som förbättrat situationen för allt fler har det resulterat i ett lapptäcke som är svårt att överblicka utan att den normativa utgångspunkten egentligen har övergivits. Centerpartiet vill istället att individens rätt att

forma och leva sitt liv som denne vill, fritt från diskriminering och exkluderande normer, ska stå i centrum.

Ett viktigt exempel på detta rör familjepolitiken, som inte är tillräckligt väl utformad efter den verklighet som hbtqi-familjer och andra befinner sig i. Familjepolitiken behöver omformas för att i högre utsträckning utgå från barnets rättigheter och rätt till sina föräldrar, även i familjer där vårdnadshavare, sociala föräldrar och genetiska föräldrar skiljer sig från normen. Det är hur barnen påverkas i praktiken som ska vara avgörande.

Rätten till självidentifikation ska vara utgångspunkten när det gäller könstillhörighet. Dagens svenska lagstiftning för den som vill fastställa sitt kön i enlighet med denna princip är otidsenlig och har redan konstaterats stå i strid med Europakonventionen. En ny könstillhörighetslagstiftning – där rätten att själv få fastställa juridiskt kön särskiljs från rätten till könsbekräftande vård – måste komma på plats. Centerpartiet vill också att lagstiftningen kring könstillhörighet uppdateras för att säkerställa lika rättigheter och möjligheter för icke-binära.

Hivpositivas livsvillkor måste förbättras, med målet att minska stigma och göra preventionen mer effektiv och målgruppsanpassad. Centerpartiet vill sedan tidigare se en översyn av informationsplikten. Vi vill dessutom se bättre tillgänglighet för profylax, behandling och vård, liksom kunskapshöjande insatser riktade till allmänheten.

Utöver krafttag för att motverka diskriminering och hatbrott här hemma ska den som söker asyl i Sverige på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet alltid få en rättssäker prövning. Det finns emellertid rapporter om brister i hur Migrationsverket och domstolar bemött och fattat beslut kring hbtqi-asylsökande. Centerpartiet vill sedan tidigare tillsätta en utredning som brett ser över rättssäkerheten under asylprocessen, inklusive för hbtqi-flyktingar. Vi har dessutom länge drivit frågan om rätten till familjeåterförening för personer som fått asyl, och vill att personer som har en etablerad relation sedan tidigare men som inte kunnat bo tillsammans i hemlandet på grund av hot och rädsla, exempelvis vissa hbtqi-personer, ska ha samma rätt till familjeåterförening som andra skyddsbehövande. Rätten till familjeåterförening har förstärkts genom den nya migrationslagstiftning som trädde i kraft sommaren 2021.

Ett samhälle och en demokrati som är tillgängligt för alla

Personer med funktionsnedsättningar har unika utmaningar ur ett rättighetsperspektiv som det offentliga och samhället i stort måste ta på större allvar. Att kunna röra sig i samhället, ta del av information och delta i det demokratiska samtalet är sådant som majoriteten tar för givet men som i praktiken är begränsat eller försvårat för många personer med funktionsnedsättning. Detsamma gäller möjligheten att arbeta efter förmåga och ha ekonomisk trygghet, där ojämlikheten är stor för personer med funktionsnedsättning. Och personer med funktionsnedsättningar utsätts fortfarande för övergrepp inom vården och i andra sammanhang. Allt detta handlar om individens rätt till egenmakt, respekt och likabehandling. Sverige ska leva upp till sina åtaganden enligt FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning.

Centerpartiet vill att Valmyndigheten och andra berörda organisationer säkerställer att alla vallokaler är anpassade och genomför insatser för att säkerställa valhemligheten för personer med funktionsnedsättningar. Vi vill dessutom att myndigheter utvecklar sitt

arbete med att inför val erbjuda information på lättläst svenska och lättillgänglig information för personer med nedsatt syn och hörsel.

Men demokratin utövas inte bara vid valurnorna vart fjärde år; alla medborgare ska ha möjlighet att påverka och delta i vårt gemensamma demokratiprojekt även mellan val. Centerpartiet vill därför att alla lokaler där demokratin utövas, exempelvis för nämndsammanträden, ska vara fullt tillgängliga, till skillnad från idag när exempelvis hörselslingor i många fall saknas.

De politiska partierna har också ett ansvar för att möjliggöra politiskt engagemang i sina egna rörelser – bland annat genom att anordna möten och evenemang i tillgängliga lokaler – och för att kommunicera med väljarna med hjälp av teckenspråk, lättläst svenska med mera.

Jämställdhet, trygghet och möjligheter

Centerpartiet är stolt över att vara ett feministiskt parti. Vårt mål är ett jämställt samhälle där alla, oavsett könsidentitet, har samma grundförutsättningar att förverkliga sig själva och sina drömmar. För oss är feminism i grund och botten en frihetsfråga. Det handlar om att synliggöra och vilja förändra de system och strukturer som behandlar kvinnor och män olika, både som grupp och som individer. Centerpartiet anser att dessa strukturer måste ändras och att ett jämställt samhälle gynnar alla.

Rätten till trygghet är en grundläggande mänsklig rättighet. Att vara otrygg under kvällsjoggingturen, att hålla nycklarna krampaktigt i handen på vägen hem eller att känna oro över att träffa den potentiella kärleken på nätet är en verklighet för många kvinnor idag. Likaså att vara otrygg i sitt eget hem och i vissa fall utsättas för livsfara av sin partner. Otrygghet begränsar kvinnors sätt att leva, och därför måste vi fortsätta arbetet för att förebygga och stoppa mäns våld mot kvinnor, och våld i nära relationer, i hela samhället.

Centerpartiet bidrog därför till att genomföra en rad reformer under förra mandatperioden för att stärka kvinnors och flickors trygghet, däribland straffskärpningar, nya förebyggande uppdrag till myndigheter och en uppdaterad läroplan för skolan om sexualitet, samtycke och relationer. Kvinnojourer och andra organisationer som jobbar med trygghetsfrågor fick ökade resurser.

Centerpartiet vill därutöver skärpa straffen för sexualbrott och för kvinnofridsbränkning, däribland högre minimistraff. Vi vill att polis, åklagare, nämndemän och domare som hanterar sexualbrott mot vuxna och barn ska få mer och bättre utbildning än idag. Utöver detta driver vi sedan tidigare en rad förslag med förebyggande syfte, såsom bättre insatser i skolan.

Aborträtten är hotad, inskränkt eller avskaffad på flera håll i världen, och i många länder har kvinnor aldrig haft fullständig rätt till sin egen kropp. Det innebär att vi inte får ta den för given här i Sverige. Möjligheten till abort regleras i abortlagstiftningen. Det är en vanlig lag, vilket innebär att den kan ändras eller tas bort med ett enkelt riksdagsbeslut, trots att den handlar om kvinnors rätt till sin egen kropp. För att säkra aborträtten, nu och i framtiden, vill Centerpartiet grundlagsskydda den. Kvinnors möjlighet till fria och säkra aborter är en fråga om mänskliga rättigheter och en förutsättning för en fungerande demokrati.

Trots stora framsteg sedan 1900-talets början är ekonomisk ojämställdhet fortfarande ett faktum i Sverige. Kvinnor tjänar mindre än män, har lägre pensioner och

är underrepresenterade i styrelser och ledarskapspositioner. Ojämsställdheten är särskilt märkbar för utrikes födda kvinnor. Allt detta är ett problem för kvinnors livs- och arbetsvillkor. Det är också en fråga om egenmakt. Därför driver Centerpartiet en politik som förbättrar arbetsvillkor för kvinnor, skapar bättre förutsättningar för kvinnors företagande och främjar ekonomisk jämställdhet.

Kvinnor ska ha lika goda möjligheter som män att påverka politiken och göra sina röster hörda i samhällsdebatten. Men hat, hot och trakasserier mot förtroendevalda – varav flertalet engagerar sig ideellt på sin fritid – är alltför vanligt förekommande. Den typen av attacker mot förtroendevalda och andra i offentligheten utgör inte övergrepp bara mot de individer som drabbas utan också mot den liberala demokratin i stort.

Hat, hot och trakasserier är oacceptabla oavsett vem de riktar sig mot men studier visar att kvinnor är särskilt utsatta, bland annat över nätet, och att många kvinnor väljer att lämna politiken till följd av sin utsatthet. Det innebär i praktiken att kvinnors makt inskränks och att deras röster tystas. Centerpartiet vill se bättre stöd till förtroendevalda som utsätts för hot, hat och trakasserier. Det ansvaret vilar på kommuner, regioner och myndigheter, men också på oss som politiskt parti.

Centerpartiet vill dessutom att Sveriges riksdag genomför en översyn av förtroendevaldas villkor, som ska mynna ut i rekommendationer med syftet att underlätta för fler att kombinera förtroendeuppdrag med arbete, familj och barn. Det skulle i sin tur uppmuntra och underlätta för fler att söka sig till sådana uppdrag.

Så stärker vi den liberala demokratin utanför Sveriges gränser

En demokratisk utrikespolitik

Den liberala världsordningen som byggdes upp efter andra världskriget kännetecknas av multilateralt samarbete, internationella institutioner, frihandel, säkerhetssamarbete och, för de demokratiska länderna, en gemensam strävan efter mänskliga rättigheter. Den fria rörligheten inom EU och Norden har gjort det möjligt för människor att resa, studera och jobba i andra länder, med stora vinster för vår ekonomi och livskvalitet som följd. Den liberala världsordningen är inte utan sina brister men har likväl skapat välstånd, stabilitet och möjligheter för världens stater att lösa gemensamma problem tillsammans. Därför är den värd att kämpa för.

Den liberala demokratin är kärnan i Centerpartiets utrikespolitik. Vi förespråkar en utrikespolitik som försvarar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, som stöttar rättstatsuppbyggnad, som motverkar korruption, som stärker kvinnors rättigheter och möjligheter och som stärker vårt samarbete med andra demokratier. Detta går hand i hand med en politik för utvecklingssamarbete som står upp för enprocentsmålet och fokuserar det på mänskliga rättigheter, med en handelspolitik som främjar frihandel och med en säkerhets- och försvarspolitik som innebär att Sverige tar ett större ansvar för vår och våra samarbetspartners gemensamma säkerhet. Centerpartiet vill genomföra en rad reformer för att åstadkomma det.

Vi vill att Sverige, genom EU-samarbetet och på egen hand, arbetar ännu hårdare för frihandel. Det är av avgörande betydelse för Sveriges ekonomi och konkurrenskraft, och ger samtidigt en möjlighet att förbättra miljö- och arbetsvillkor i andra länder. Vi vill att

EU ska ställa strikta krav på miljöhänsyn och mänskliga rättigheter i sina frihandelsavtal, vilket kan göra stor skillnad hos våra handelspartners och sätta goda globala standarder som andra anammar för att kunna sälja sina produkter i EU.

Svenska och europeiska företag bör göra mer för att säkerställa att de och deras underleverantörer erbjuder goda arbetsvillkor och respekterar mänskliga rättigheter, även i delar av verksamheten som äger rum utanför EU. Detsamma gäller deras miljö- och klimatpåverkan. Centerpartiet vill därför att regeringen driver på för att skapa ett regelverk för företagsansvar (så kallad due diligence) på EU-nivå och att ett sådant regelverk är effektivt både för mänskliga rättigheter och för miljön och klimatet.

Vi vill att Sverige i större omfattning än idag använder sig av principen om universell jurisdiktion för att utreda, åtala och döma personer för krigsbrott, brott mot mänskliga rättigheter och brott mot mänskligheten. Principen om universell jurisdiktion innebär att en stat har rätt att driva fall kopplade till specifika allvarliga brott även om de inte skett inom landet eller om offer eller misstänkta är bosatta här.

Med vårt goda internationella anseende och kunniga rättsväsende har Sverige goda förutsättningar att via universell jurisdiktion se till att krigsbrott, brott mot mänskliga rättigheter och brott mot mänskligheten uppmärksammas och att brottsoffren får upprättelse. Sverige har redan idag lagstiftning som gör det möjligt men använder den inte i större utsträckning. Centerpartiet vill ge rättsväsendet ett tydligare uppdrag att driva fler sådana fall och öronmärka ökade resurser till polis och åklagare för att göra det möjligt. Vi vill dessutom se över om den befintliga lagstiftningen kring universell jurisdiktion är ändamålsenlig.

Reformer för ett mer demokratiskt EU

EU:s bidrag till Europas utveckling är så många och så långtgående att vi emellanåt tar dem för givet. För medlemsstater som regelbundet krigat mot varandra i hundratals år är numera en väpnad konflikt dem emellan närmast otänkbar. Den fria rörligheten av varor, tjänster och människor har bidragit till innovation, tillväxt och livskvalitet. Folk som under årtionden levde under kommunistiskt förtryck har bjudits in till den europeiska gemenskapen. Och EU:s ekonomiska och diplomatiska muskler har använts i fredens, demokratins och rättsstatens tjänst även utanför unionens gränser.

Med det i åtanke ser Centerpartiet med stor oro på att flera av EU:s medlemsstater de senaste åren rört sig i en auktoritär, illiberal och korrumpad riktning. Europas liberala demokratier måste arbeta tillsammans för att vända den utvecklingen, för de journalister som mördats eller tystats, för de domare och akademiker som sparkats, för de oppositionspolitiker och väljare som tystats, för de minoriteter som förlorat trygghet och rättigheter och för de kvinnor som fråntagits rätten till sina kroppar. Vi måste också agera för att rädda EU-projektet, eftersom dessa medlemsstater hindrar EU från att lösa gemensamma problem, förskingrar EU-medel och på andra sätt underminerar samarbetet och européernas förtroende för det.

För människorna som bor i dessa stater och för unionens framtid vill Centerpartiet se mer kraftfulla åtgärder. Vi vill att EU ska strypa medel till medlemsstater som inte respekterar sina demokratiska och rättsstatliga åtaganden och inte sätter stopp för offentlig korruption. Om de fortfarande inte genomför EU:s krav är vi öppna för att begränsa deras beslutsrätt i EU och, som en sista utväg, att utesluta dem.

Centerpartiet vill att regeringen tar ytterligare steg för att förankra och öka transparensen i Sverige kring beslut på EU-nivå, ett område där det idag finns ett demokratiskt underskott. Såväl riksdagen som civilsamhälle, näringsliv och andra remissinstanser bör få bättre möjligheter att yttra sig om EU-lagstiftning innan beslut. EU bör också stärka transparensen kring interna beslut, och vi kommer att fortsätta driva på i Bryssel för mer transparens kring de så kallade trilogerna, de informella möten där EU-kommissionen, Europaparlamentet och ministerrådet diskuterar lagförslag.

Det är också viktigt att allmänheten har god insyn i EU:s beslutsprocesser och att de får bättre kunskap om deras möjligheter att påverka. Staten bör förbättra sina informationsinsatser på det området och vi välkomnar mer mediebevakning av EU-frågor.

En starkare liberal demokrati är möjlig

Demokrati är inte ett tillstånd, den är ett gemensamt projekt som vi bygger tillsammans, varje dag, varje generation. Vi utövar demokratin när vi går till valurnorna och när vi engagerar oss politiskt. När vi kritiserar makten, belyser samhällsproblem och står upp mot orättvisor i vardagen. När vi går samman för att bygga ett bättre samhälle och när vi lär våra barn att inte göra om våra misstag. När vi skapar jobb och innovationer. När vi tar hand om våra medmänniskor och bidrar till vår gemensamma trygghet och välfärd.

En av politikens huvuduppgifter bör vara att skapa möjligheter för medborgarna att utöva demokratin så fritt och framgångsrikt som möjligt. För att åstadkomma det krävs jordnära reformer som gör skillnad i människors vardag och som ger dem tillit att det offentliga levererar på sin del av samhällskontraktet. Vi måste också stärka de institutioner – från fria medier till oberoende domstolar – som skyddar våra politiska och medborgerliga rättigheter från dem som hotar dem. Och vi måste förbättra vårt samarbete med andra liberala demokratier. Så ger vi kraft åt varje människa.

Malin Björk (C)

Catarina Deremar (C)

Christofer Bergenblock (C)

Ulrika Liljeberg (C)

Kerstin Lundgren (C)

Mikael Larsson (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Anna Lasses (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Anders Ådahl (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Rickard Nordin (C)